

Majka, Marian

Wystawa "Grodzisko wczesnośredniowieczne i średniowieczne stare miasto" w Ostrołęce

Rocznik Mazowiecki 8, 321-322

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

graficznych charakteryzowały się znacznym napływem wspomnianych darów, co pociągało za sobą pewną przypadkowość ekspozatów. W następnym dopiero okresie, dzięki znacznym dotacjom państwowym, Muzeum rozpoczęło bardziej selektywne gromadzenie zbiorów, w tym często zabytków o znacznej wartości nabywanych drogą kupna. W najbliższych latach

Muzeum w Ostrołęce rozszerzy prace nad gromadzeniem zabytków z takich dziedzin, jak: zbieractwo i łowiectwo, rybołówstwo, transport i komunikacja, akcesoria związane z obrzędami do rocznymi i rodzinnymi, zintensyfikowane zostaną działania nad powiększeniem zasobu archiwum etnograficznego.

MARIAN MAJKA

WYSTAWA „GRODZISKO WCZESNOŚREDNIOWIECZNE I ŚREDNIOWIECZNE STARE MIASTO” w OSTROŁĘCE

W dniu 23 kwietnia 1980 r. otwarta została w salach Muzeum Okręgowego w Ostrołęce wystawa archeologiczna przedstawiająca wyniki prac wykopaliskowych MOBN na grodzisku ostrołęckim, prowadzonych w latach 1976—1979. Skromne środki, jakimi dysponowano, pozwoliły jedynie na dokładne przebadanie gródka, osadę podgrodową rozpoznano znacznie słabiej. Najstarsze ślady wczesnośredniowiecznego osadnictwa w obrębie grodziska datowane są na koniec XI w. Na powstanie właśnie w tym miejscu, na wyspie wśród rozlewisk Narwi, umocnionej siedziby złożyło się kilka przyczyn. Od bardzo dawnych czasów istniała w tym rejonie przeprawa przez Narwę, przy której rozwinęła się stopniowo osada o niewątpliwie częściowo handlowym charakterze. Pograniczny pas lasów po prawej stronie Narwi był w owym czasie terenem licznych najazdów bałtyjskich Prusów. Niepokoiłi oni zapewne również i rejon przeprawy brodowej w okolicach dzisiejszego Starego Miasta, utrudniając komunikację na ważnej strategicznie drodze biegnącej z Mazowsza centralnego ku Łomży i Wiźnie i zakłócając rozwój osadnictwa na lewym brzegu Narwi. Prawdopodobnie te czynniki wpłynęły na decyzję władców Mazowsza o lokalizacji właśnie w tym punk-

cie, z natury obronnym, gródka strzegącego przeprawy i ryglującego węzeł dróg wodnych w rejonie Ostrołęki.

W wieku XII nastąpił szybki rozwój osady podgrodowej, w obrębie której mogły odbywać się targi. Wydaje się jednak, że podstawą bytu mieszkańców podgrodzia ostrołęckiego Stare Miasto było rolnictwo i hodowla. Myślistwo i rybołówstwo odgrywały również pewną rolę. Wydaje się, że duża część produkowanej żywności trafiała do załogi wojskowej gródka. Pod koniec XII lub na początku XIII w. gródek i osada podgrodowa uległy zniszczeniu. Stratygrafia warstw kulturowych wykazuje, że wkrótce je odbudowano. Gródek centralny nabrał charakteru tzw. gródka rycerskiego, a osada podgrodowa rozwijała się prawdopodobnie zachowując swój dawny charakter. Następuje niewątpliwie rozwój miejscowej produkcji rzemieślniczej, intensyfikacja rolnictwa i hodowli, zwłaszcza trzody chlewnej. Istnieją pewne przesłanki każące przypuszczać, iż w końcu XIII w., a jeszcze bardziej w XIV przewagę w zespole gródek-podgrodzie uzyskuje stopniowo osada podgrodowa. Po kolejnym zniszczeniu osadnictwa na wyspie w końcu XIV stulecia mieszkańcy podgrodzia przenoszą swoje siedziby w rejon powstającego miasta lokacyjnego, kilkaset

metrów w górę rzeki, na znacznie dogodniejszy teren. Gródek został odbudowany w formie niewielkiej siedziby z zabudową prawdopodobnie jednodworczą, funkcjonującą w XV, a może — na co wskazują niewielkie ślady — i w XVI w.

Wystawa otwarta w Muzeum w Ostrołęce prezentuje materiały zabytkowe będące śladami kultury materialnej mieszkańców dawnego Starego Miasta. Najliczniej reprezentowana jest ceramika, począwszy od datowanej na XI i XII w. poprzez bardzo liczną z XIII i XIV w. aż do okazów ceramiki „siwej” z XV i XVI w. Są to wszystko naczynia wyklejone tylko częściowo, ze względu na fakt wielokrotnych zniszczeń i przemieszania warstw kulturowych. Bardzo bogaty jest również dział przedstawiający wytwórczość metalurgiczną. Miejscowego pochodzenia jest prawdopodobnie większość żelaznych okuć, gwoździ i innych drobnych przedmiotów metalowych. Obecność sierpów żelaznych i podków, także ułamków rzędu końskiego, świadczy o istnieniu rolnictwa i hodowli. Bardzo liczne noże żelazne były, być może, związane z myślistwem, a kilka haczyków na ryby znalezionych zarówno na podgrodzium jak i na gródku dowodzi istnienia rybołówstwa. Militaria reprezentowane są przez kilka żelaznych grotów strzał do kuszy i łuku. Największe okazy żelaznych noży wypada również wiązać z uzbrojeniem.

Rozwarstwienie społeczne mieszkańców Starego Miasta prześledzić można

ALINA OWCZAREK

JUBILEUSZ DOC. DR. JANA WEGNERA,
PRZEWODNICZĄCEGO RADY NAUKOWEJ STACJI NAUKOWEJ MOBN-MTK
W ŁOWICZU

Dnia 7 grudnia 1979 r. w lokalu Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łowiczu odbyła się niecodzienna i nie-

na podstawie różnic w zestawie zabytków z podgrodzia i gródka. Na tym ostatnim znaleziono monety srebrne, krzyżackie kwartniki i liczne ozdobne sprzączki wykonane z cyny i żelaza. Na grodzisku odnaleziono też piękny, wykonany z brązu krzyż z dwoma srebrnymi otworkami po nitach. Podgrodzie obfitowało jedynie w żelazne przedmioty codziennego użytku i nieliczne ozdoby: sprzączki żelazne, zdobiona tłoczniami blaszkę miedzianą, żelazne okucia. Wystawę zamykały zabytki reprezentujące ślady różnej działalności ludzkiej na grodzisku, takie jak monety szwedzkie, pruskie, pistoletowe kule ołowiane i surowiec do ich produkcji. Unikatowym znaleziskiem jest brązowy, połączony pierścień z imionami trzech biblijnych królów, tłoczonymi gotykiem.

Liczne fotografie uzupełniają wystawę, dając obraz usytuowania grodziska w obrębie granic dzisiejszej Ostrołęki, a także, zdaniem autorów wystawy, przedstawiają dość dokładnie trudności techniczne, na jakie natrafiono w trakcie prowadzenia wykopalisk.

Wystawa została przygotowana przez Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych i Muzeum Okręgowe w Ostrołęce, scenariusz przygotowali prowadzący badania mgr Marien Majka oraz mgr Marek Piotrowski z MOBN. Można mieć nadzieję, iż mimo dość skromnych rozmiarów ekspozycji wystawa ta przybliży dzisiejszym mieszkańcom Ostrołęki najdawniejsze dzieje ich miasta i rozbudzi zainteresowania archeologią.

zwykła uroczystość. Organizatorzy, tj. Stacja Naukowa MOBN-MTK, Miejska Biblioteka, Towarzystwo Przyjaciół